

Особливості загального та спеціального використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ЛІСОВІ РЕСУРСИ ТА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД.....	5
1.1 Поняття лісових ресурсів	5
1.2 Природно-заповідний фонд і його роль в охороні природи.....	10
1.3 Взаємозв'язок між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом	15
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ НА ЗЕМЛЯХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ	21
2.1 Законодавча база використання лісів на землях природно-заповідного фонду	21
2.2 Основні види загального використання лісових ресурсів (лісозаготівлі, рекреації, наукові дослідження тощо)	26
2.3 Проблеми та виклики загального використання лісів у природно-заповідному фонді.....	32
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ЗЕМЛЯХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ	38
3.1 Роль законодавства у регулюванні лісового сектору	38
3.2 Органи управління та контролю в сфері лісового господарства	43
3.3 Процес планування та прийняття рішень щодо використання лісів	48
ВИСНОВОК.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Природно-заповідний фонд – це ділянки суші та водного простору, що мають особливу природоохоронну, наукову, культурну чи естетичну цінність і призначені для цілей заповідання. Стаття 100 Лісового кодексу України визначає порядок охорони, використання і відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду. Використання лісових ресурсів на цих землях може здійснюватися в порядку загального та спеціального використання, при цьому спеціальне використання здійснюється в межах наданих для цього земельних ділянок лісового фонду.

Лісові ресурси відіграють вирішальну роль у природно-заповідному фонді, оскільки вони сприяють збереженню та захисту природних екосистем. Замкнуті ділянки – це земельні ділянки лісового фонду, відокремлені природними об'єктами – болотами, водоймами, пустирями. Громадяни мають право користуватися лісами держави, у тому числі в межах природно-заповідного фонду, для цілей загального користування. Але Лісовий кодекс України також надає право встановлювати ліміти використання лісових ресурсів під час побічних лісових користувань на всіх категоріях земель.

Види лісових ресурсів природно-заповідного фонду класифікуються за їх роллю у природокористуванні. Спеціальне використання лісових ресурсів включає ведення лісового господарства, ведення спеціального використання та використання земельних ділянок лісового фонду. Охорона, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду регулюється особливостями, визначеними статтею 100 Лісового кодексу України. Ці особливості забезпечують стале використання лісових ресурсів з акцентом на збереження та захист природних екосистем.

Загальне використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду підлягає певним нормам та обмеженням. Громадяни, які використовують лісові ресурси для загального користування, зобов'язані дотримуватись вимог пожежної безпеки та використовувати лише відведені

території. Основною метою загального користування є забезпечення охорони, відтворення та підвищення продуктивності лісових насаджень з одночасним підвищенням їх корисних властивостей та оздоровленням природного середовища. Місцеві органи державної виконавчої влади та органи самоврядування можуть обмежувати загальне використання лісових ресурсів місцевого значення. Використання лісових ресурсів загального користування може призвести до погіршення природного середовища та завдати шкоди особливо захисним лісам. Тому для мінімізації впливу на навколишнє середовище загального користування необхідно дотримуватись норм та обмежень щодо об'єктів природно-заповідного фонду.

До дозволених видів діяльності із загального використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду належать заготівля другорядних лісових матеріалів та здійснення побічного лісового користування. Громадяни мають право використовувати ліси держави для рекреаційних цілей, таких як походи, кемпінги та риболовля. Проте вкрай важливо забезпечити, щоб використання лісових ресурсів не завдавало шкоди навколишньому природному середовищу та зберігало рекреаційні, захисні та інші функції лісів. Використання лісових ресурсів загального користування регулюється річними лімітами, які визначаються лісовим квитком. Здійснення діяльності загального користування повинно здійснюватися відповідно до норм та обмежень, що встановлюються природно-заповідним фондом, з метою мінімізації впливу на навколишнє середовище.

Значний вплив на довкілля може мати загальне використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду. Важливо розуміти вплив загального використання на навколишнє середовище, щоб мінімізувати його негативні наслідки. Використання лісових ресурсів може призвести до ерозії ґрунту, втрати біорізноманіття та деградації водних ресурсів. Тому вкрай важливо впроваджувати заходи для пом'якшення впливу загального користування на навколишнє середовище, такі як програми лісовідновлення

та лісорозведення. Загальне використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду повинно здійснюватися відповідно до принципів сталого ведення лісового господарства для забезпечення довгострокової екологічної та соціальної користі лісів.

Об'єкт дослідження: лісові ресурси.

Предмет дослідження: особливості загального та спеціального використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду.

Завдання дипломної роботи:

Вивчення сучасного стану лісів на землях природно-заповідного фонду, включаючи їхню кількість, розташування, видовий склад та екологічний стан.

1. Аналіз законодавства та нормативних актів, що регулюють використання лісових ресурсів на природно-заповідних територіях.
2. Визначення основних проблем та конфліктів, пов'язаних із загальним та спеціальним використанням лісових ресурсів на природно-заповідних об'єктах.
3. Вивчення практики управління лісами на природно-заповідних територіях в Україні та за кордоном.
4. Розробка рекомендацій та пропозицій щодо покращення управління та збереження лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду.
5. Проведення аналізу впливу загального та спеціального використання лісових ресурсів на природні екосистеми та біорізноманіття.
6. Висунення пропозицій щодо оптимального співвідношення між використанням лісових ресурсів та збереженням природних цінностей на природно-заповідних територіях.
7. Обґрунтування вікових категорій для спеціального використання окремих ділянок лісів на землях природно-заповідного фонду

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ЛІСОВІ РЕСУРСИ ТА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД

1.1 Поняття лісових ресурсів

Лісові ресурси — це різноманітні продукти та переваги, які отримують від лісів і використовуються для задоволення потреб населення та виробництва. Ці ресурси відтворюються в процесі ведення лісового господарства і можуть включати деревину, технічну, лікарську та іншу продукцію лісу. В Україні під лісовими ресурсами розуміють деревину, технічну, лікарську та іншу продукцію лісу, що використовується для задоволення потреб населення та виробництва. Концепція лісових ресурсів має вирішальне значення для розуміння важливості лісів та їхньої ролі в підтримці людського суспільства.

Лісові ресурси необхідні для добробуту людей і відіграють життєво важливу роль в економічному розвитку. Ліси надають ряд переваг, зокрема:

- Забезпечення деревиною та іншою продукцією лісу;
- Поглинання вуглецю та регулювання клімату;
- Регулювання кругообігу води та збереження ґрунтів;
- Збереження біорізноманіття та охорона середовища існування;
- Можливості відпочинку та туризму.

Ці переваги підкреслюють важливість лісових ресурсів для підтримки людського суспільства та екосистем. Крім того, стале управління лісовими ресурсами має вирішальне значення для забезпечення їх довгострокової доступності та постійного надання переваг.

Лісові ресурси можна умовно розділити на кілька типів, включаючи деревні, технічні, харчові, кормові, лікувальні та інші ресурси. Деревина є, мабуть, найвідомішим і найбільш часто використовуваним лісовим ресурсом, що забезпечує деревину для будівництва, палива та інших цілей. Технічні ресурси включають недеревні лісові продукти, такі як смоли, камедь і волокна, які мають різноманітне промислове та комерційне застосування. Лікарські ресурси – це численні види рослин, що зустрічаються в лісах, які

мають лікувальні властивості та використовуються в традиційній медицині. Інші лісові ресурси включають продовольчі та кормові ресурси, які мають вирішальне значення для виживання дикої природи та худоби. Розуміння різних типів лісових ресурсів має важливе значення для ефективного управління лісами та їх сталого використання.

Ліси є важливим джерелом ресурсів деревини, які використовуються для виробництва широкого спектру продукції, від меблів і паперу до будівельних матеріалів і палива. Існує два основних типи лісоматеріалів: хвойні та листяні. Листяна деревина походить від листяних дерев, таких як дуб і клен, тоді як м'яка деревина походить від хвойних дерев, таких як сосна та ялина. Наявність і якість деревних ресурсів змінюється залежно від розташування та типу лісової екосистеми. Законодавство передбачає спеціальне використання лісових ресурсів, зокрема заготівлю деревини, заготівлю смоли та виробництво заготовок.

Заготівля деревних ресурсів є складним процесом, який включає низку видів діяльності, від вирубки та обробки дерев до транспортування та розподілу. Специфіка освоєння лісових ресурсів різна залежно від регіону та рівня лісогосподарювання. В Україні, наприклад, структура використання деревних ресурсів і виробництва продукції з деревини в цілому незадовільна, використовується лише незначний відсоток наявних ресурсів деревини. Однак лісохімічне виробництво, таке як переробка осмола в каніфоль і скипидар, а деревної зелені у вітамін С, надає додаткову економічну цінність ресурсам заготовленої деревини.

Економічна цінність деревних ресурсів є значною, світова лісова промисловість оцінюється в понад 600 мільярдів доларів. Порядок та умови спеціального використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань та заготівлі другорядної лісової продукції регулюються законодавством. Крім ресурсів деревини, ліси забезпечують ряд інших продуктів, таких як гриби, дикорослі фрукти, горіхи та ягоди. Поняття лісових ресурсів охоплює не тільки деревну та технічну сировину, а й

лікарську та іншу продукцію лісу, що використовується для задоволення потреб населення. Ретельно керуючи та використовуючи ці ресурси, ми можемо забезпечити їх сталість і постійний внесок у нашу економіку та спосіб життя.

Недеревні лісові ресурси (NTFR) стосуються різних продуктів і послуг, отриманих з лісів, за винятком деревини та деревини. Ці ресурси необхідні для задоволення потреб населення і виробництва, а також відтворюються в лісах. NTFR різноманітні і можуть включати широкий спектр продуктів, таких як продукти харчування, корми, лікарські рослини та інші лісові продукти. Визначення NTFR залежить від країни та регіону, але зазвичай вони охоплюють широкий спектр лісових ресурсів, які переважно не використовуються для виробництва деревини.

NTFR мають важливе значення для добробуту як населення, так і навколишнього середовища. Ці ресурси відіграють вирішальну роль у підтримці засобів до існування на місцевому рівні, особливо в сільській місцевості, де люди покладаються на продукти лісу для отримання їжі, ліків і доходу. Крім того, NTFR мають значну екологічну цінність, оскільки вони сприяють підтримці лісових екосистем і біорізноманіття. Ліси надають різноманітні екосистемні послуги, такі як регулювання водних ресурсів, захист ґрунту та поглинання вуглецю, які мають вирішальне значення для пом'якшення зміни клімату та забезпечення сталого розвитку нашої планети.

Приклади недеревних лісових продуктів включають недеревні лісові продукти (НДЛП), такі як фрукти, горіхи, гриби та лікарські рослини. Ці ресурси протягом століть використовувалися корінними громадами та сільським населенням по всьому світу. Окрім НДЛП, НДЛП також включають інші лісові продукти, такі як смоли, камедь та волокна. Ці продукти мають різноманітне застосування, включаючи традиційну медицину, їжу, косметику та ремесло. Важливість цих ресурсів часто ігнорується, але вони відіграють вирішальну роль у підтримці засобів до

існування мільйонів людей у всьому світі, одночасно сприяючи збереженню лісів та їхніх екосистем.

Екотуризм можна визначити як форму відповідальної подорожі, яка зосереджена на збереженні природного середовища та дикої природи, одночасно навчаючи відвідувачів зусиллям щодо збереження. Його часто використовують як синоніми з терміном екологічний туризм і є частиною більш широкого поняття пригодницького туризму. Екотуризм особливо актуальний для лісових ресурсів, оскільки він пропонує стійкий спосіб насолоджуватися природною красою лісів і зводити до мінімуму негативний вплив на навколишнє середовище.

Екотуризм відіграє вирішальну роль у збереженні та сталому використанні лісових ресурсів. Це може забезпечити економічні стимули для місцевих громад щодо захисту та збереження лісів, а також сприяти екологічній освіті та обізнаності серед відвідувачів. Екотуризм також може створити можливості для наукових досліджень і моніторингу лісових екосистем, сприяючи кращому розумінню лісових ресурсів та їх цінності.

Крім того, екотуризм забезпечує як екологічні, так і економічні вигоди. Це може допомогти зберегти біорізноманіття та захистити види, що знаходяться під загрозою зникнення, а також зробити внесок у місцеву економіку через створення робочих місць і продаж місцевих товарів і послуг. Пропагуючи практику сталого туризму, екотуризм також може допомогти зменшити негативний вплив туризму на навколишнє середовище та місцеві громади [15,с.403].

Екотуризм – це вид туризму, який підкреслює важливість природних туристичних ресурсів і сприяє збалансованому природокористуванню. Це форма туризму, яка є менш ресурсомісткою та більше зосереджена на знайомстві з природним середовищем. Лісові ресурси особливо цікаві для екотуризму через красу та різноманітність лісової рослинності. Екотуризм також може допомогти зберегти вікові ліси та захистити рідкісні види та природні екосистеми. Заохочуючи стале управління лісовим господарством і

лісову сертифікацію, екотуризм може допомогти забезпечити довгострокову охорону та стале використання лісових ресурсів.

Управління лісовими ресурсами має важливе значення для сталого використання лісових ресурсів. Лісові ресурси – це деревина, лікарська, технічна та інша продукція лісу, яка використовується для задоволення потреб населення та виробництва. Управління лісовими ресурсами є складним, динамічним і багатовимірним процесом. Важливість управління лісовими ресурсами полягає в його здатності забезпечити довгострокову доступність лісових ресурсів при мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Ефективне управління лісовими ресурсами також може забезпечити дохід місцевим громадам і сприяти збереженню особливо цінних лісових територій і біорізноманіття [24,с.83].

Практики сталого управління лісовими ресурсами мають важливе значення для забезпечення довгострокової доступності лісових ресурсів і захисту навколишнього середовища. Важливим аспектом управління лісовими ресурсами є моніторинг лісів, який передбачає збір, передачу, збереження та аналіз інформації про стан лісів. Практики сталого господарювання не виснажують ліси та сприяють збереженню особливо цінних лісових територій та біорізноманіття. Однак практика сталого управління лісовими ресурсами часто заперечується такими факторами, як незаконна вирубка, зміна клімату та неадекватна урядова політика.

Проблеми в управлінні лісовими ресурсами включають відсутність належних планів управління лісами, недостатнє фінансування та обмежену обізнаність громадськості. Взаємозалежність лісоресурсного потенціалу та лісової промисловості ще більше ускладнює управління лісовими ресурсами. Лісистість України має значні регіональні відмінності, а дефіцит лісових ресурсів в Україні призвів до екологічної кризи. Подолання цих проблем вимагає спільних зусиль урядів, громад і приватного сектору для розробки та реалізації ефективних планів управління лісовими ресурсами. Вирішуючи ці

проблеми, ми можемо забезпечити стале використання лісових ресурсів для майбутніх поколінь.

1.2 Природно-заповідний фонд і його роль в охороні природи

Природно-заповідний фонд (ПЗФ) — система заповідних територій України, що включає простори суші та води, природні комплекси, об'єкти, що мають особливе природоохоронне, наукове та естетичне значення. Основною метою ПЗФ є збереження природної спадщини України шляхом охорони її найцінніших лісів, степів, боліт, гір та інших унікальних природних багатств. ПЗФ є одним із найефективніших природоохоронних механізмів в Україні, що забезпечує правову базу для створення та управління природоохоронними територіями.

Охорона природи має величезне значення для підтримки екологічної рівноваги та біорізноманіття планети. Діяльність людини, така як вирубка лісів, забруднення та зміна клімату, створює величезний тиск на природні екосистеми, що призводить до зникнення видів і деградації середовищ існування. NRF відіграє вирішальну роль у зусиллях щодо збереження, створюючи мережу охоронюваних територій, які служать притулками для зникаючих видів, а також місцями для наукових досліджень та екологічної освіти. ПЗФ включає 11 категорій природоохоронних територій, таких як природні заповідники, національні парки, пам'ятки природи. Цими природоохоронними територіями управляють спеціалізовані установи, які працюють над забезпеченням сталого використання та збереження природних ресурсів.

ПЗФ є життєво важливим інструментом охорони природи в Україні, що забезпечує правову базу для створення та управління заповідними територіями. До складу ПЗФ входять не тільки заповідники, а й інші види природоохоронних територій, такі як національні парки, заказники, пам'ятки природи. Ці території мають важливе значення для збереження унікальної природної спадщини країни та сприяння сталому розвитку. NRF також

відіграє вирішальну роль у підвищенні обізнаності громадськості про важливість збереження природи та просуванні екологічної освіти. Підтримуючи ПНФ та його зусилля із захисту природних скарбів України, ми можемо допомогти забезпечити стале майбутнє для прийдешніх поколінь.

Природно-заповідний фонд (ПЗФ) є життєво важливим механізмом захисту природних середовищ існування та дикої природи, і фінансування його діяльності надходить з різних джерел. Одним із основних джерел фінансування ПЗФ є уряд, який виділяє ресурси на підтримку збереження та управління природоохоронними територіями. Це фінансування має важливе значення для забезпечення ефективного функціонування ПЗФ і збереження цілісності природоохоронних територій під його юрисдикцією. Державне фінансування може використовуватися на різні цілі, зокрема:

- Відновлення та управління середовищем існування;
- Збереження видів;
- Дослідження та моніторинг;
- Просвітницька та роз'яснювальна робота [30,с.25].

Приватні пожертви є ще одним значним джерелом фінансування ПФР. Окремі особи та організації можуть робити пожертви на підтримку конкретних природоохоронних проектів або брати участь у загальних операційних витратах ПЗФ. Ці пожертви можуть бути зроблені в різних формах, включаючи готівку, цінні папери та пожертви в натуральній формі, такі як обладнання або послуги волонтерів. Приватні пожертви можуть забезпечити важливу підтримку для NRF, особливо для менших або менш добре фінансованих проектів. NRF також може створювати ендаументи або дарувати спадщину, щоб забезпечити довгострокове фінансування зусиль щодо збереження.

Корпоративні партнерства стають все більш важливим джерелом фінансування природоохоронної діяльності. Багато компаній визнають важливість сталого розвитку навколишнього середовища та шукають шляхи підтримки зусиль щодо збереження. Корпоративні партнерства можуть

приймати різні форми, включаючи благодійні пожертви, маркетингові кампанії, пов'язані з цілями, і програми залучення працівників. Ці партнерства можуть забезпечити значне фінансування для NRF, а також можливості для підвищення обізнаності громадськості та залучення до питань збереження. Однак важливо переконатися, що ці партнерства узгоджуються з природоохоронними цілями ПЗФ і не ставлять під загрозу його цілісність або незалежність.

Підсумовуючи, NRF покладається на різноманітні джерела фінансування для підтримки своєї важливої роботи зі збереження. Державне фінансування, приватні пожертви та корпоративні партнерства відіграють вирішальну роль у забезпеченні ефективного управління та захисту природних середовищ існування та дикої природи. Працюючи разом, ці джерела фінансування можуть допомогти забезпечити, щоб ПЗФ продовжував слугувати життєво важливим механізмом для збереження природних скарбів України [26,с.138-141].

Вирішальну роль у відновленні та охороні середовища проживання відіграє Природно-заповідний фонд України. Фонд підтримує різноманітні проекти, спрямовані на збереження та відновлення природних екосистем, включаючи водно-болотні угіддя, ліси та луки. Проекти відновлення середовища існування можуть передбачати видалення інвазивних видів, посадки місцевої рослинності або відновлення деградованих територій. Фонд також фінансує проекти, спрямовані на захист середовищ існування від деградації через діяльність людини, таку як забруднення, вирубка лісів і розвиток. Підтримуючи відновлення та охорону середовища існування, природний заповідний фонд допомагає гарантувати, що природні екосистеми можуть продовжувати надавати важливі екологічні послуги, такі як чисте повітря та вода, і підтримувати різноманітність видів рослин і тварин.

Природно-заповідний фонд України також підтримує проекти, спрямовані на збереження та управління видами. Ці проекти можуть включати моніторинг і вивчення видів, що перебувають під загрозою

зникнення, впровадження програм розведення або захист критичних середовищ існування. Підтримуючи збереження та управління видами, фонд допомагає забезпечити захист видів, що знаходяться під загрозою зникнення, а також можливість відновлення та процвітання їхніх популяцій. Це особливо важливо, враховуючи значний вплив людської діяльності на багато видів та середовища їх існування.

Окрім відновлення середовища існування та збереження видів, Природно-заповідний фонд України також підтримує освітні та просвітницькі програми. Ці програми спрямовані на підвищення обізнаності про важливість збереження природи та сприяння сталим практикам. Освітні та інформаційні програми можуть включати екскурсії, семінари та навчальні матеріали. Сприяючи екологічній освіті, фонд допомагає розвинути культуру збереження та заохочує окремих людей і громади брати активну роль у захисті навколишнього середовища. Це може допомогти забезпечити збереження природних екосистем для майбутніх поколінь [32,с.20].

Природно-заповідний фонд України відіграє значну роль в охороні та збереженні природних територій на території країни. Фонд підтримує низку природоохоронних територій, включаючи природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки та регіональні ландшафтні парки. Фонд досяг успіхів у захисті багатьох цінних природних територій, таких як Карпатський біосферний заповідник та біосферний заповідник Дельта Дунаю. Ці території є домом для різноманітних видів рослин і тварин, і їх охорона допомагає забезпечити збереження цих видів для майбутніх поколінь.

Зусилля природно-заповідного фонду також призвели до успішного збереження кількох видів, які колись були на межі зникнення. Наприклад, фонд відіграв вирішальну роль у захисті європейського зубра, який колись вимер у дикій природі. Завдяки поєднанню програм розведення в неволі та зусиль із відновлення середовища проживання, фонд допоміг повернути зубра до його природного середовища існування в деяких регіонах України.

Крім того, фонд сприяв збереженню інших видів, що знаходяться під загрозою зникнення, таких як орлан-білохвіст і видра.

Крім позитивного впливу на довкілля, природно-заповідний фонд також позитивно вплинув на місцеві громади. Зусилля фонду щодо захисту природних територій допомогли популяризувати екотуризм, який може принести економічні вигоди місцевим громадам. Крім того, фонд працював над тим, щоб залучити місцеві громади до зусиль щодо збереження природи, сприяючи підвищенню обізнаності та підтримці природоохоронних ініціатив. Завдяки партнерству з місцевими громадами фонд зміг реалізувати ефективні стратегії збереження, які принесуть користь як навколишньому середовищу, так і місцевим громадам.

Важливу роль у природоохоронній діяльності України відіграє природно-заповідний фонд, який складається з ділянок суші та водного простору, природних комплексів та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову та естетичну цінність. Маючи потенціал для збільшення фінансування та розширення природоохоронних зусиль, майбутнє природно-заповідного фонду має значні перспективи для збереження природних ресурсів України. Розширення фонду могло б призвести до охорони додаткових територій та об'єктів, що сприяло б збереженню біорізноманіття країни, а також її культурної та історичної спадщини. Потенціал для збільшення фінансування та розширення природоохоронних зусиль може мати значний вплив на збереження природи в Україні.

Постійна підтримка природно-заповідного фонду має вирішальне значення для успіху природоохоронної діяльності в Україні. Уряд визнав важливість збереження просторового та видового різноманіття та цілісності охоронюваних природних об'єктів і висловив готовність підтримувати фонд. Також фонд є одним із найефективніших механізмів охорони цінних лісів. Заповідним екосистемам належить вирішальна роль у складній проблемі охорони природи, що охоплює різні аспекти взаємодії людини та біосфери в процесі виробничої діяльності. Таким чином, продовження підтримки

природно-заповідного фонду має важливе значення для довгострокового збереження природних ресурсів України та охорони її культурно-історичної спадщини [31,с.3-6].

Природно-заповідний фонд має потенціал глобального впливу на збереження природи, оскільки він є частиною більшої мережі охоронюваних територій по всьому світу. Маючи в Україні 19 природних заповідників, фонд входить до ієрархії природоохоронних об'єктів, що включає світові та національні парки. Збереження цих територій і об'єктів є важливим для підтримки рівноваги біосфери та захисту її від антропогенних загроз. Важливість збереження природи визнана у всьому світі, причому кількість природи та рівень її збереження є одним із важливих показників рівня життя громади. Природно-заповідний фонд має потенціал зробити внесок у глобальні зусилля щодо збереження природи, що робить його важливим механізмом охорони природних ресурсів не лише в Україні, а й у всьому світі.

1.3 Взаємозв'язок між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом

Лісові ресурси стосуються різноманітних товарів і послуг, які надають ліси, включаючи деревину, недеревні лісові продукти, чисту воду та поглинання вуглецю. З іншого боку, природно-заповідним фондом є ділянки суші та водного простору, природні комплекси та об'єкти, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну чи культурну цінність. Зв'язок між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом складний і багатогранний, ліси часто є невід'ємною частиною природоохоронних територій. Лісовий кодекс України визначає порядок охорони, використання і відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду. Відповідно до закону, лісове господарство та використання лісових ресурсів не повинні завдавати шкоди навколишньому природному середовищу та забезпечувати збереження природного балансу.

Природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, для його охорони встановлюється особливий режим. До форм власності територій та об'єктів природно-заповідного фонду відносяться території природних заповідників, заповідні зони біосферних заповідників, землі та інші природні комплекси. У заповідниках охороняється весь природний комплекс, включаючи всі компоненти природи та взаємозв'язки між ними. Земельні відносини в новому Земельному кодексі розглядаються як суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження землею. У зв'язку з цим важливе значення має правова основа організації, охорони, ефективного використання та відтворення природно-заповідного фонду України.

Лісове господарство є традиційним у багатьох регіонах, і дуже важливо, щоб природні ресурси служили місцевим громадам. Лісові відносини — це суспільні відносини, пов'язані з володінням, користуванням і управлінням лісами і спрямовані на забезпечення охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів. Порядок охорони, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду визначається відповідно до Закону України «Про природні заповідники, національні парки та інші заповідні території». Взаємозв'язок між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом має вирішальне значення для забезпечення сталого використання та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Ліси є важливим природним ресурсом, який забезпечує широкий спектр переваг для людського суспільства, включаючи деревину, ліки та можливості для відпочинку. Вони також відіграють вирішальну роль у регулюванні клімату Землі, поглинанні вуглекислого газу та виробництві кисню за допомогою фотосинтезу. Однак ліси в усьому світі знаходяться під загрозою через низку факторів, включаючи вирубку лісів, зміну клімату та нестабільну практику лісозаготівлі. Як наслідок, важливо створювати та

підтримувати природні заповідники, щоб захистити ці цінні ресурси від подальшої деградації та втрати [29,с.403].

Природні заповідники відіграють важливу роль у захисті лісових ресурсів, надаючи безпечний притулок для видів рослин і тварин, а також регулюючи діяльність людини, яка може завдати шкоди екосистемі. В Україні природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, а щодо об'єктів, що входять до складу фонду, встановлюються обмеження для забезпечення їх збереження. Лісові квитки видаються щорічно для обмеження використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів, а також для регулювання здійснення побічних лісових користувань. Ці заходи допомагають забезпечити стаке використання лісових ресурсів і не завдавати шкоди навколишньому природному середовищу.

Взаємозалежність між потенціалом лісових ресурсів і лісовою промисловістю підкреслює важливість природних заповідників у захисті цих цінних ресурсів. Охорона рослинних ресурсів у природних заповідниках передбачає огляд їх компонентів, включаючи природні ліси, а також взаємозв'язки між природними компонентами та біорізноманіттям. Крім того, природні заповідники можуть надати інші переваги, такі як контроль ерозії, охорона цінних форм ландшафту, підтримка біоценозу на забруднених територіях та забезпечення взаємозв'язку з сусідніми екосистемами. Тому створення та підтримка природних заповідників мають вирішальне значення для захисту лісових ресурсів, збереження біорізноманіття та підтримки екологічного балансу нашої планети.

Ліси є невід'ємною складовою природно-заповідного фонду, вносячи значний внесок у його існування. Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші та водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, наукову та естетичну цінність. Збереження біорізноманіття в лісах забезпечується мережею створених об'єктів природно-заповідного фонду, виділених пралісів, пам'яток національного та природного значення, заповідних лісових територій. В

Україні такі лісові ресурси, як деревина, технічна, лікарська та інша продукція лісу, використовуються для задоволення потреб населення та сприяють економіці. Встановлено обмеження щодо об'єктів природно-заповідного фонду та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність для забезпечення їх охорони та збереження. Взаємозалежність між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом підкреслює важливість збереження збалансованих відносин між ними.

Природно-заповідний фонд надає ряд переваг лісовим ресурсам, включаючи охорону та збереження. Фонд забезпечує стає управління лісовими ресурсами, допомагаючи зберегти біорізноманіття та захистити зникаючі види. Природно-заповідний фонд також надає можливості для наукових досліджень та освіти, сприяючи розвитку інноваційних методів управління лісами. Крім того, фонд сприяє розвитку екотуризму, пропагуючи економічні переваги лісових ресурсів. Взаємозалежність між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом підкреслює важливість підтримки збалансованих відносин між ними, де переваги одного не шкодять іншому [19,с.75].

Незважаючи на переваги взаємозалежності між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом, існує кілька проблем у підтримці зв'язку між ними. Потребує вдосконалення система державного управління природно-заповідним фондом країни, багато об'єктів заповідного фонду України потребують передачі для забезпечення їх охорони та збереження. Триває реформування лісової галузі, створено Державне підприємство «Ліси України» та планується приєднання до нього більшості державних лігоспів. Проте використання лісових ресурсів та земельних ділянок лісового фонду на природно-заповідних територіях та об'єктах потребує дбайливого господарювання, щоб уникнути негативного впливу на довкілля та фонд. Проблеми у підтримці взаємозв'язку між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом підкреслюють необхідність ефективної політики та

практики управління, які сприяють сталому використанню лісових ресурсів, одночасно забезпечуючи охорону та збереження природно-заповідного фонду.

Успішна інтеграція лісових ресурсів і природно-заповідного фонду була досягнута в різних прикладах. Так, в Україні введено обмеження щодо об'єктів природно-заповідного фонду та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну чи рекреаційну цінність з метою запобігання їх деградації та знищенню. Крім того, природні ресурси в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду охороняються законом. Проведено практичні заняття з метою поглиблення теоретичних знань із заповідної справи через вивчення конкретних об'єктів охорони. Ці приклади показують, що можна успішно інтегрувати лісові ресурси та природно-заповідний фонд.

З цих успішних прикладів було винесено уроки, які можна застосувати до майбутніх зусиль щодо інтеграції. Наприклад, важливо врегулювати протиріччя між різними законодавчими актами щодо природно-заповідного фонду, такими як Лісовий та Земельний кодекси України та Закон України. Крім того, для успішної інтеграції вкрай важливо налагодити систему та механізми зворотного зв'язку між владою, бізнес-структурами та сільськими громадами. Вивчаючи ці уроки, майбутні інтеграційні зусилля можуть бути більш раціональними та ефективними.

Успішну інтеграцію лісових ресурсів і природно-заповідного фонду можна відтворити в інших регіонах, наслідуючи приклади успішних прикладів і застосовуючи отримані уроки. Крім того, міжнародні угоди та асоціації можуть надати керівництво та підтримку для успішних зусиль щодо інтеграції. Наприклад, Угода про асоціацію між Україною та ЄС містить положення щодо лісового господарства та біоенергетики. Відтворюючи успішні моделі в інших регіонах і використовуючи міжнародну підтримку, інтеграція лісових ресурсів і природно-заповідного фонду може бути досягнута ширше, що призведе до кращого захисту природних ресурсів і підвищення стійкості [20,с.114].

Взаємозв'язок між лісовими ресурсами та природно-заповідним фондом складний і багатогранний. Природно-заповідний фонд є засобом охорони та збереження природних територій, у тому числі лісів, від антропогенного втручання та розвитку. Це досягається шляхом створення природоохоронних територій та впровадження правил і обмежень використання природних ресурсів у межах цих територій. Лісові ресурси, включаючи деревину, недеревинну продукцію лісу та екосистемні послуги, часто знаходяться в межах цих охоронюваних територій і підпадають під правила та обмеження, встановлені природно-заповідним фондом. Таким чином, ці два напрямки нерозривно пов'язані, оскільки збереження лісових ресурсів значною мірою залежить від охорони природно-заповідного фонду.

Враховуючи важливість збереження лісових ресурсів і вирішальну роль, яку відіграє природно-заповідний фонд у досягненні цієї мети, надзвичайно важливо, щоб ці природоохоронні території надавалися постійною підтримкою. Ця підтримка може приймати різні форми, включаючи фінансову допомогу, залучення громади та зусилля з адвокації. Підтримуючи природно-заповідний фонд, ми можемо забезпечити захист найважливіших лісових ресурсів для майбутніх поколінь, а також збереження екологічної, наукової та естетичної цінності цих територій. Нам необхідно визнати цінність цих ресурсів і роль, яку вони відіграють у підтримці здоров'я нашої планети.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ НА ЗЕМЛЯХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

2.1 Законодавча база використання лісів на землях природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд – це визначена територія землі, відведена з метою збереження природних екосистем і біорізноманіття. Правовий статус природно-заповідного фонду встановлюється законодавством України, яке визначає категорії об'єктів фонду та визначає порядок їх організації. Законодавча база користування лісами на землях природно-заповідного фонду є неодмінною складовою цієї правової конструкції, оскільки встановлює основні принципи охорони, використання та відтворення лісових ресурсів у межах цих заповідних територій.

Законодавча база використання лісів на землях природно-заповідного фонду має вирішальне значення для забезпечення збереження цих життєво важливих екологічних ресурсів. Обмеження, які накладаються на об'єкти природно-заповідного фонду, в тому числі ліси, спрямовані на захист унікальних екосистем і біорізноманіття цих територій. Законодавча база містить вказівки щодо належного управління лісовими ресурсами, включаючи встановлення захисних лісових зон, обмеження використання природних ресурсів та захист незайманих і природних лісів. Дотримуючись цих вказівок, окремі особи та організації можуть допомогти зберегти природну красу та екологічну цілісність природно-заповідного фонду для майбутніх поколінь [21,с.3-5].

Законодавча база використання лісів на землях природно-заповідного фонду є складною та багатогранною. Він включає різноманітні закони та нормативні акти, які регулюють охорону, використання та відтворення лісових ресурсів у цих природоохоронних територіях. Законодавча база також визначає процедури управління лісовими ресурсами, включаючи поділ лісів на категорії, виділення особливо захисних лісових ділянок, управління

лісовими та водними ресурсами. Надаючи повний огляд законодавчих вимог щодо використання лісів на землях природно-заповідного фонду, законодавча база відіграє життєво важливу роль у забезпеченні довгострокової сталості цих важливих екологічних ресурсів.

Використання лісів на землях природно-заповідного фонду регулюється низкою законодавчих та нормативних актів. Закон України «Про природні заповідники, національні парки та інші заповідні території» забезпечує правові основи створення природно-заповідного фонду та управління ним, у тому числі охорони та використання лісових ресурсів. Крім того, статтею 100 Лісового кодексу України визначено порядок охорони, використання і відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду. Ці законодавчі положення гарантують, що використання лісових ресурсів здійснюється сталим і відповідальним способом, збалансовуючи потреби економічного розвитку та збереження природних екосистем.

Законодавчо встановлюються також напрями ведення та охорони лісів на землях природно-заповідного фонду. Ці методичні вказівки містять детальні вказівки щодо організації ведення лісового господарства, охорони, раціонального використання та відтворення лісів з урахуванням унікальних екологічних особливостей кожного заказника. Наприклад, в особливо цінних лісах, у природно-заповідному фонді, лісах з високою інтенсивністю господарювання використовується районний метод ведення лісового господарства. Ці рекомендації гарантують, що методи управління лісами адаптовані до конкретних потреб кожного заповідника, сприяючи довгостроковому здоров'ю та життєздатності лісових екосистем.

Отримання дозволів та ліцензій на користування лісами на землях природно-заповідного фонду є предметом суворих вимог законодавства. Лісовий квиток видається щороку на підставі лімітів використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів, проведення побічних лісогосподарських заходів та інших видів діяльності, які не потребують дозволу чи ліцензії. Однак для такої діяльності, як комерційна

лісозаготівля чи збір недеревних лісових продуктів, дозволи та ліцензії необхідно отримувати відповідно до відповідних законів і правил. Ці законодавчі вимоги забезпечують контрольоване та стале використання лісів, мінімізуючи вплив на природні екосистеми та зберігаючи унікальне біорізноманіття кожного природного заповідника.

Законодавча база, що регулює використання лісів на землях природно-заповідного фонду України, накладає жорсткі обмеження на діяльність людини. Закон України «Про природно-заповідний фонд» визначає категорії об'єктів у складі заповідного фонду та правовий статус кожної категорії. До заборонених видів діяльності на землях природно-заповідного фонду належать:

- Інтенсивні лісозаготівлі та заготівля деревини;
- Мисливство та рибальство;
- Будівництво та розвиток;
- Видобуток і видобуток природних ресурсів [16,с.320-323].

Ці обмеження спрямовані на захист природних екосистем і біорізноманіття заповідного фонду, забезпечення їх збереження для майбутніх поколінь. Замкнуті ділянки в межах лісового фонду також захищені природними перешкодами, такими як болота та водойми.

Також суттєво обмежено використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду. Лісовий кодекс України визначає порядок охорони, використання та відтворення лісів заповідного фонду. До обмежень щодо рубок і заготівлі деревини належать:

- Обмеження щодо кількості та розміру дерев, які можна вирубувати;
- Вимоги до лісовідновлення та відтворення вирубаних площ;
- Заборона суцільних рубок та інших інтенсивних рубок.

Ці обмеження спрямовані на забезпечення сталого використання лісових ресурсів у межах заповідного фонду, мінімізацію впливу на навколишнє природне середовище та збереження цілісності лісових екосистем.

На використання земельних ділянок природно-заповідного фонду, крім обмежень на вирубку та іншу діяльність, можуть встановлюватися також обтяження. Ці обтяження можуть включати обмеження на використання природних ресурсів, таких як вода та корисні копалини, а також обмеження на розвиток і будівництво. Метою цих обтяжень є захист природних екосистем і біорізноманіття заповідного фонду, забезпечення їх довгострокового збереження та стійкості. Порядок охорони, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду суворо дотримується, за його недотримання передбачено покарання від штрафів до кримінальної відповідальності.

Законодавча база щодо використання лісів на землях природно-заповідного фонду забезпечується кількома державними органами. Регулювання лісокористування на землях природно-заповідного фонду покладено на Держлісагентство, контроль за дотриманням лісового законодавства здійснює Державна екологічна інспекція. Міністерство екології та природних ресурсів також бере участь у розробці та реалізації лісової політики. Ці органи спільно забезпечують лісокористування на землях природно-заповідного фонду відповідно до законодавства. Вони проводять перевірки, видають дозволи та надають вказівки лісокористувачам, щоб забезпечити стале управління та захист лісів [9,с.42-43].

За порушення законодавчої бази використання лісів на землях природно-заповідного фонду можуть бути накладені штрафи та санкції. Санкції за порушення лісового законодавства визначені Лісовим кодексом України і можуть включати штрафи, призупинення права лісокористування або навіть кримінальну відповідальність. Суворість покарання залежить від характеру та масштабу порушення, при цьому суворіші покарання призначені для тих, хто завдає значної шкоди лісовій екосистемі. Ці штрафні санкції служать стримуючим фактором для потенційних порушників і

сприяють забезпеченню охорони та збереження лісів на землях природно-заповідного фонду для майбутніх поколінь.

Важливою складовою законодавчої бази є моніторинг та звітність лісокористування на землях природно-заповідного фонду. Держлісагентство відповідає за моніторинг лісокористування та звітність про стан лісів і використання лісових ресурсів. Ця інформація використовується для інформування про лісову політику та рішення щодо управління, а також для визначення областей, де потрібні покращення. Лісокористувачі щорічно зобов'язані отримувати лісовий квиток, в якому встановлюються ліміти використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів. Ця система забезпечує сталість лісокористування на землях природно-заповідного фонду та збереження лісів для майбутніх поколінь.

Законодавча база використання лісів на землях природно-заповідного фонду в Україні протягом років зазнала значних змін. Хоча такі закони, як Закон України «Про природно-заповідний фонд» та Лісовий кодекс України, створюють правову основу для охорони, ефективного використання та відтворення лісів на цих землях, ще є місце для вдосконалення. Державна стратегія управління лісами України на період до 2035 року забезпечує основу для сталого управління лісами, але ефективність існуючої законодавчої бази залишається предметом оцінки. Незважаючи на досягнутий прогрес, існує потреба в подальшому вдосконаленні для забезпечення довгострокового збереження та сталого використання лісів на землях природно-заповідного фонду.

Для вдосконалення законодавчої бази використання лісів на землях природно-заповідного фонду запропоновано ряд рекомендацій. Серед них – необхідність оптимізації підходів до ведення лісового господарства, розробки чітко визначеної стратегії розвитку заповідних територій, удосконалення системи господарювання. Крім того, потребує вдосконалення нормативна база ведення лісового господарства на територіях природно-заповідного фонду. Особливу увагу слід приділити використанню лісових

ресурсів, при цьому законодавством передбачити основні категорії залежно від мети використання. Порядок охорони, захисту, використання і відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду визначається відповідно до Закону України. Реалізація цих рекомендацій дозволить удосконалити законодавчу базу використання лісів на землях природно-заповідного фонду, що призведе до кращого збереження та раціонального використання цих важливих природних ресурсів.

Заглядаючи в майбутнє, є багатообіцяючі перспективи сталого ведення та збереження лісів на землях природно-заповідного фонду. Стратегія управління державними лісами України до 2035 року містить дорожню карту сталого ведення лісового господарства, в тому числі на землях природно-заповідного фонду. Впроваджуючи цю стратегію та вдосконалюючи законодавчу базу, можна забезпечити довгострокове збереження та стале використання цих цінних природних ресурсів. Це вимагатиме співпраці та співпраці між державними установами, зацікавленими сторонами та місцевими громадами, а також відданості відповідальним та сталим методам управління лісами. Такими зусиллями можна забезпечити майбутнє лісів на землях природно-заповідного фонду для майбутніх поколінь.

2.2 Основні види загального використання лісових ресурсів (лісозаготівлі, рекреації, наукові дослідження тощо)

Під лісовими ресурсами розуміють різноманітні корисні властивості лісу, включаючи деревні, технічні, продовольчі та кормові ресурси, а також такі природні якості лісу, як водозахисні та захисні функції. Ліси є важливою частиною навколишнього середовища, що забезпечує суспільству численні переваги, зокрема забезпечення чистим повітрям і водою, поглинанням вуглецю та збереженням біорізноманіття. Важливість лісових ресурсів важко переоцінити, оскільки вони відіграють вирішальну роль у підтримці життя на землі.

Стале використання лісових ресурсів має важливе значення для забезпечення їх постійної доступності та запобігання погіршенню навколишнього середовища. До загального користування лісовими ресурсами відноситься використання лісів для культурно-оздоровчих, оздоровчих, спортивних, туристичних, освітніх цілей. Під час загального використання лісових ресурсів громадяни зобов'язані дотримуватись вимог пожежної безпеки, раціонально використовувати лісові ресурси, охороняти навколишнє середовище. Цей вид використання відрізняється від спеціального використання, яке передбачає комерційний видобуток лісових ресурсів, наприклад лісозаготівлю.

Ще одним важливим видом загального використання лісових ресурсів є наукові дослідження. Дослідники вивчають ліси, щоб краще зрозуміти їхні екологічні процеси та розробити методи сталого управління. Цей вид використання має вирішальне значення для забезпечення довгострокового здоров'я та продуктивності лісів і безперервного надання екосистемних послуг. Однак, незважаючи на важливість сталого управління лісами, досі відсутні механізми забезпечення максимальної ефективності використання лісових ресурсів. Тому важливо продовжувати розробляти та впроваджувати методи сталого управління лісами, які збалансовують потреби суспільства та збереження лісових екосистем [1,с.107].

Лісозаготівля є одним із основних видів загального використання лісових ресурсів. Це передбачає видобуток деревини та виробів з деревини з лісів для комерційних цілей. Лісозаготівля є важливою галуззю у всьому світі, що забезпечує цінне джерело доходу для багатьох громад. Однак це також може мати значний вплив на навколишнє середовище, що робить його суперечливою практикою.

Існує два основних види рубок: вибіркові та суцільні рубки. Вибіркова рубка передбачає видалення з лісу лише певних дерев, а решта залишаються недоторканими. Такий підхід може бути більш стійким і менш шкідливим для навколишнього середовища. З іншого боку, суцільна рубка передбачає

видалення всіх дерев із певної території. Хоча цей підхід може бути більш ефективним для комерційних цілей, він може мати значний негативний вплив на навколишнє середовище, зокрема:

- Втрата середовища проживання дикої природи;
- Ерозія ґрунту;
- Підвищений ризик виникнення лісових пожеж;
- Втрата біорізноманіття.

Вплив лісозаготівель на навколишнє середовище призвів до активізації зусиль щодо впровадження методів сталого лісового господарства. Оцінка впливу на навколишнє середовище проводиться для оцінки потенційного впливу лісозаготівельних робіт і визначення способів мінімізації негативних наслідків. Також розробляються плани управління лісовим господарством, щоб забезпечити екологічно відповідальне проведення лісозаготівель. Крім того, вводяться правила та вказівки, щоб забезпечити проведення лісозаготівель у спосіб, який не завдає шкоди навколишньому природному середовищу. Застосовуючи більш стійкий підхід до лісозаготівлі, ми можемо й надалі отримувати користь від цінних ресурсів, які надають ліси, мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Рекреація є одним із основних видів загального використання лісових ресурсів. Ліси є ідеальним місцем для різноманітних видів відпочинку, включаючи походи, кемпінг, риболовлю, полювання та спостереження за дикою природою. Цими видами діяльності можуть насолоджуватися окремі особи, сім'ї та групи, вони можуть надати унікальну можливість зв'язатися з природою та насолоджуватися відпочинком на природі. Крім того, ліси також можуть служити місцем проведення організованих заходів, таких як фестивалі, концерти та спортивні змагання.

Переваги відпочинку в лісі численні та добре задокументовані. Доведено, що активний відпочинок на свіжому повітрі в лісовому середовищі позитивно впливає на психічне та фізичне здоров'я, включаючи зниження стресу, покращення настрою та підвищення фізичної активності. Відпочинок

у лісі також приносить економічні вигоди, оскільки він може генерувати дохід для місцевих громад через туризм та пов'язані з ним галузі. Крім того, відпочинок у лісах може сприяти екологічній освіті та обізнаності, сприяючи розвитку більшого оцінювання цінності природних ресурсів і необхідності зусиль щодо їх збереження [4,с.114].

Незважаючи на численні переваги лісової рекреації, існує також потенційний вплив на навколишнє середовище, який необхідно враховувати. Посилення діяльності людини в лісах може призвести до ерозії ґрунту, руйнування середовища проживання та порушення популяцій дикої природи. Крім того, рекреаційні заходи, такі як кемпінг і багаття, можуть сприяти забрудненню повітря та води та інтродукції інвазивних видів. Щоб пом'якшити ці впливи, важливо впроваджувати методи сталого управління, які збалансовують потреби відпочинку та збереження природних ресурсів. Це може включати такі заходи, як виділені стежки та місця для кемпінгу, програми поводження з відходами та переробки, а також освіту та інформаційно-просвітницьку роботу для сприяння відповідальному використанню лісових ресурсів. Впроваджуючи ці практики, можна гарантувати, що благами лісової рекреації користуються теперішні та майбутні покоління, мінімізуючи при цьому негативний вплив на навколишнє середовище.

Ліси є цінним ресурсом для наукових досліджень, оскільки в лісових екосистемах проводиться широкий спектр досліджень. Дослідження лісів можуть охоплювати різноманітні галузі, включаючи екологію, біологію, лісове господарство та науку про навколишнє середовище. Деякі поширені типи досліджень, які проводяться в лісах, включають:

- Дослідження біорізноманіття;
- Секвестрація та зберігання вуглецю;
- Впорядкування та відновлення лісів;
- Динаміка середовища проживання та чисельності диких тварин;
- Вплив зміни клімату та адаптація.

Ці дослідження мають важливе значення для розуміння складних екологічних систем, присутніх у лісах, і розробки ефективних стратегій управління для забезпечення їх довгострокової стійкості.

Важливість досліджень лісів неможливо переоцінити, оскільки ліси забезпечують широкий спектр екосистемних послуг, які мають вирішальне значення для добробуту людини. Ці послуги включають:

- Секвестрація та зберігання вуглецю;
- Фільтрація та регулювання води;
- Збереження та родючість ґрунтів;
- Середовище існування дикої природи та біорізноманіття;
- Деревина та недеревна продукція лісу.

Проводячи дослідження в лісах, вчені можуть отримати краще розуміння цих послуг і того, як їх можна підтримувати або покращувати. Ці знання можуть інформувати про політичні рішення та методи управління, які підтримують стале використання та збереження лісів.

Хоча дослідження лісів можуть дати цінну інформацію, важливо враховувати етичні міркування під час проведення досліджень у цих екосистемах. Це включає отримання відповідних дозволів і дозволів, мінімізацію турбування лісу та його мешканців, а також забезпечення проведення досліджень у спосіб, який не завдає шкоди екосистемі. Крім того, надзвичайно важливо залучати місцеві громади та зацікавлені сторони до дослідницького процесу, щоб забезпечити врахування їхніх точок зору та потреб. Підходячи до досліджень лісу з етичного мислення та налаштованості на співпрацю, вчені можуть зробити внесок у більш стійке та справедливе використання лісових ресурсів [3,с.56-58].

Використання лісових ресурсів для різних цілей, таких як лісозаготівля, рекреація та наукові дослідження, часто може призвести до конфліктів між різними користувачами. Наприклад, лісозаготівля може мати негативний вплив на навколишнє середовище та дику природу, тоді як рекреаційна діяльність може завдати шкоди стежкам і порушити середовище проживання

диких тварин. Ці конфлікти можуть створити проблеми для збалансування різних видів використання лісових ресурсів, вимагаючи ретельного планування та стратегій управління.

Щоб збалансувати різні види використання лісових ресурсів, можна застосовувати різні стратегії. До них належать:

- Розробка та впровадження комплексних планів управління лісами, які враховують різне використання лісових ресурсів і визначають пріоритетність сталої практики.

- Заохочення співпраці та спілкування між різними зацікавленими сторонами, включаючи державні установи, представників промисловості та громадські групи.

- Проведення регулярного моніторингу та оцінки лісових ресурсів для забезпечення їх сталого та відповідального використання.

- Імплементативні нормативні акти та керівні принципи, які сприяють відповідальному використанню та управлінню лісовими ресурсами.

Застосовуючи ці стратегії, різні способи використання лісових ресурсів можна збалансувати таким чином, щоб принести користь усім зацікавленим сторонам і звести до мінімуму негативний вплив на навколишнє середовище.

Стале управління лісами є надзвичайно важливим для збалансування різних видів використання лісових ресурсів. Це передбачає використання лісових ресурсів таким чином, щоб відповідати потребам нинішнього покоління без шкоди здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Практики сталого управління лісами можуть допомогти забезпечити відповідальне та стійке використання лісових ресурсів, приносячи користь навколишньому середовищу, економіці та суспільству в цілому. Завдяки пріоритетності сталого управління лісами можна звести до мінімуму конфлікти між різними користувачами лісових ресурсів, і перевагами лісових ресурсів зможуть користуватися всі.

2.3 Проблеми та виклики загального використання лісів у природно-заповідному фонді

Природно-заповідний фонд (ПЗФ) України — система заповідних природних територій, що включає простори суші та води, природні комплекси, об'єкти, що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну чи культурну цінність. Ліси відіграють вирішальну роль у ПЗФ, забезпечуючи середовище існування для різноманітних видів рослин і тварин, регулюючи кругообіг води та сприяючи поглинанню вуглецю. Однак загальне використання лісів у ПЗФ містить кілька проблем і завдань, які необхідно вирішити.

Однією з основних проблем лісів ПЗФ є поширення інвазійних видів рослин. Ці немісцеві види можуть витіснити місцеві рослини, порушити екосистеми та зменшити біорізноманіття. Ще одним викликом є необхідність збалансування екологічних, економічних і соціальних функцій у лісовому господарстві. Незважаючи на те, що NRF призначений для визначення пріоритетів збереження та захисту, існує також потреба в стійкому управлінні лісами, враховуючи потреби місцевих громад і лісової промисловості. Крім того, існують законодавчі обмеження щодо використання лісів у ПЗФ, що може обмежити їх економічний потенціал.

Незважаючи на ці проблеми, були докладені зусилля для збільшення площі ПЗФ та покращення управління ним. За останні роки створено додаткові об'єкти місцевого значення, що збільшило загальну площу ПЗФ. Стратегія державного управління лісами України на період до 2035 року забезпечує основу для сталого управління лісами, розроблено оперативний план її реалізації. Однак все ще існує потреба у вирішенні таких проблем, як непрактичні санітарні рубки та потреба в ефективному управлінні інвазивними видами. Вирішуючи ці виклики, ПЗФ може продовжувати відігравати важливу роль у захисті природної спадщини України та сприянні сталому управлінню лісами [11,с.95-98].

Вирубка лісів і втрата місць проживання є серйозною екологічною проблемою, пов'язаною із загальним використанням лісів природно-заповідного фонду. Ліси є домом для понад двох третин птахів і всіх наземних тварин, що робить їх важливим середовищем проживання багатьох видів. Однак, оскільки ліси вирубуються для сільськогосподарських або промислових цілей, багато видів стають під загрозою зникнення або вимирають. Вирубка лісів не тільки руйнує середовище проживання тварин, але й порушує баланс екосистем, що призводить до низки екологічних проблем.

Ерозія та деградація ґрунтів також є основними проблемами, пов'язаними з використанням лісів природно-заповідного фонду. Коли ліси вирубуються, ґрунт стає відкритим для стихії, що призводить до ерозії та деградації. Це може призвести до втрати родючості ґрунту, зниження продуктивності сільського господарства та збільшення ризику зсувів і повеней. Ерозія та деградація ґрунту також можуть мати значний вплив на якість води, оскільки осад і забруднюючі речовини можуть потрапляти у водні шляхи, завдаючи шкоди водним екосистемам і здоров'ю людини.

Втрата біорізноманіття є ще однією значною проблемою, пов'язаною із загальним використанням лісів природно-заповідного фонду. У міру вирубки лісів багато видів втрачають місця існування, що призводить до зменшення біорізноманіття. Ця втрата біорізноманіття може мати каскадний вплив на екосистеми, оскільки багато видів взаємопов'язані та покладаються один на одного для виживання. Поширення інвазивних видів рослин також є загрозою для біорізноманіття в лісах, оскільки вони можуть витіснити місцеві види та порушити екосистеми. Захист біорізноманіття в лісах має вирішальне значення для підтримки здорових екосистем і забезпечення довгострокової сталості природних ресурсів.

Підсумовуючи, загальне використання лісів у природно-заповідному фонді створює значні екологічні проблеми, включаючи вирубку лісів і втрату місць існування, ерозію та деградацію ґрунтів, а також втрату

біорізноманіття. Ці виклики вимагають негайної уваги та дій для забезпечення довгострокової стійкості природних ресурсів і захисту навколишнього середовища. Важливо впроваджувати ефективні стратегії та політику збереження, щоб вирішити ці проблеми та сприяти сталим методам управління лісами.

Однією із суттєвих економічних проблем використання лісів природно-заповідного фонду є надмірне використання природних ресурсів. Ліси часто експлуатуються без належного врахування їх здатності до відновлення, що призводить до виснаження ресурсів і втрати біорізноманіття. Це надмірне використання також може призвести до ерозії ґрунту, погіршення якості води та інших екологічних проблем. Відсутність ефективного управління та регулювання може загострити ці проблеми, що робить надзвичайно важливим впровадження стійких практик для забезпечення довгострокової життєздатності лісових ресурсів.

Ще однією економічною проблемою, пов'язаною з використанням лісів природно-заповідного фонду, є нестійкі лісозаготівлі. Незаконні рубки, суцільні рубки та інші руйнівні методи можуть мати серйозні наслідки для навколишнього середовища, включаючи вирубку лісів, втрату середовища існування та деградацію ґрунту. Ці методи також можуть призвести до втрати доходів для лісової промисловості, оскільки пошкоджені екосистеми можуть бути не в змозі підтримувати практику сталого управління лісами. Для забезпечення довгострокової життєздатності лісових ресурсів важливо віддавати пріоритет стійким методам лісового господарства, які збалансовують економічні потреби та захист навколишнього середовища.

Ще одним викликом, пов'язаним з використанням лісів природно-заповідного фонду, є економічна залежність від лісової продукції. Багато громад покладаються на продукти лісу як засоби до існування, а лісова промисловість є значним внеском у національну економіку. Однак ця залежність може призвести до надмірної експлуатації ресурсів і нестабільних практик, що може мати довгострокові економічні та екологічні наслідки.

Вкрай важливо розвивати альтернативні економічні можливості, які не покладаються виключно на лісові ресурси, а також сприяти сталим методам лісівництва, які збалансовують економічні потреби з захистом навколишнього середовища. Це може включати диверсифікацію місцевої економіки, інвестиції в сталий туризм і сприяння використанню альтернативних матеріалів для зменшення залежності від лісових продуктів.

Однією з першочергових соціальних проблем, пов'язаних з використанням лісів природно-заповідного фонду, є конфлікт між місцевими громадами та владою. Місцеві громади часто покладаються на лісові ресурси як засоби до існування, включаючи дрова, корми та недеревну продукцію лісу. Однак влада може обмежити доступ до цих ресурсів, що призведе до напруженості та конфліктів. У деяких випадках ці конфлікти можуть перерости в насильницькі зіткнення, що ще більше загострює проблему. Ці конфлікти також можуть призвести до відсутності довіри між місцевими громадами та органами влади, що ускладнює впровадження ефективних методів управління лісами [6,с.40].

Іншою проблемою, пов'язаною з використанням лісів природно-заповідного фонду, є недостатня участь громади в управлінні лісами. Рішення про управління лісами часто приймаються урядовими установами без достатнього внеску місцевих громад. Це може призвести до неефективної практики управління, яка не враховує потреби та перспективи місцевого населення. Крім того, така відсутність участі громади може призвести до відчуття безправ'я та відчуженості серед місцевих громад, що ще більше загострює напругу та конфлікти.

Ще однією соціальною проблемою, пов'язаною з використанням лісів природно-заповідного фонду, є несправедливий розподіл лісових благ. Лісові ресурси можуть забезпечувати широкий спектр переваг, включаючи деревину, недеревну лісову продукцію та екосистемні послуги, такі як поглинання вуглецю та регулювання води. Однак ці блага часто розподіляються несправедливо, причому одні групи отримують

непропорційну частку благ, а інші залишаються поза увагою. Це може призвести до сприйняття нерівності та несправедливості, ще більше загострюючи напругу та конфлікти. Щоб вирішити цю проблему, важливо забезпечити справедливий розподіл лісових благ і право голосу місцевих громад у прийнятті рішень щодо управління лісами.

Однією з основних проблем, пов'язаних з використанням лісів природно-заповідного фонду, є слабка законодавча база управління лісами. Лісовим кодексом України визначено порядок охорони, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду, але в законодавчій базі залишаються прогалини, які потребують усунення. Зокрема, існує потреба в більш конкретних нормативних актах і вказівках для сталого управління лісами, а також для захисту лісових екосистем і біорізноманіття. Без міцної законодавчої бази важко забезпечити стале використання лісових ресурсів, що може призвести до погіршення навколишнього середовища та інших негативних наслідків.

Іншою проблемою є неналежний моніторинг і дотримання лісових правил. Незважаючи на існування нормативно-правових актів та інструкцій щодо управління лісами, часто бракує ефективних механізмів моніторингу та забезпечення дотримання цих нормативних актів. Це може призвести до незаконної вирубки, надмірної експлуатації лісових ресурсів та інших форм шкоди навколишньому середовищу. Щоб вирішити цю проблему, необхідно збільшити інвестиції в потенціал моніторингу та правозастосування, а також розширити співпрацю між зацікавленими сторонами, включаючи державні установи, організації громадянського суспільства та місцеві громади.

Третя проблема – відсутність координації між зацікавленими сторонами. Ефективне управління лісами вимагає залучення та співпраці багатьох зацікавлених сторін, включаючи державні установи, місцеві громади та суб'єктів приватного сектору.

РОЗДІЛ 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ЗЕМЛЯХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

3.1 Роль законодавства у регулюванні лісового сектору

Ліси є важливим природним ресурсом в Україні, займаючи приблизно 15,9 млн. га, або приблизно 32% загальної території країни. Ці ліси є домом для різноманітної флори та фауни, і вони забезпечують широкий спектр екологічних, економічних і соціальних переваг. Конституція України визнає лісові ресурси об'єктом права власності українського народу, підкреслюючи важливість лісів у розвитку країни. Однак лісовий сектор в Україні стикається з кількома проблемами, включаючи незаконні рубки, невідповідну практику управління та застаріле законодавство. Для вирішення цих проблем вирішальну роль у регулюванні лісової галузі в Україні відіграє законодавство [5,с.162-164].

Лісовий сектор має життєво важливе значення для економіки України, оскільки забезпечує робочі місця, сировину та інші важливі ресурси. Лісова галузь робить внесок у ВВП країни та експорт, причому деревина та вироби з деревини є одними з найбільших експортних товарів. Законодавство України спрямоване на забезпечення сталого використання та управління лісовими ресурсами, збалансування економічних, соціальних та екологічних аспектів управління лісами. Лісовий кодекс України разом з іншими нормативно-правовими актами є основою для сталого використання та управління лісовими ресурсами. Проте в законодавстві все ще існують прогалини, які необхідно усунути для забезпечення ефективного регулювання галузі.

Лісовий сектор в Україні стикається з кількома проблемами, включно з незаконними рубками, неадекватною практикою управління та застарілим законодавством. Для вирішення цих проблем український уряд розробив національну стратегію розвитку лісової галузі. Стратегія спрямована на покращення управління лісовими ресурсами, підвищення конкурентоспроможності лісової галузі та сприяння сталому розвитку.

Стратегія визнає важливість законодавства в регулюванні лісового сектору та пропонує декілька заходів для вдосконалення законодавчої бази. Ці заходи включають посилення виконання чинного законодавства, розробку нового законодавства для вирішення нових викликів і покращення координації між різними рівнями влади. Удосконалюючи законодавчу базу, український уряд сподівається забезпечити стале використання та управління лісовими ресурсами, сприяючи розвитку лісового сектору та сприяючи економічному, соціальному та екологічному добробуту країни.

Закон України «Лісове господарство» є основною законодавчою базою для управління лісами в країні. Цей закон визначає принципи сталого управління лісами, включаючи захист біорізноманіття та збереження лісових ресурсів. Він також встановлює правову основу для планування та моніторингу управління лісами, а також ролі та обов'язки органів управління лісами. Закон України «Лісове господарство» регулярно оновлюється з метою відображення змін у лісовому секторі та приведення у відповідність з міжнародними стандартами та передовою практикою.

Ролі та обов'язки органів управління лісами в Україні чітко визначені Законом про лісове господарство. Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового господарства, є Держлісагентство. Це агентство відповідає за регулювання та моніторинг дотримання лісового законодавства, а також нагляд за управлінням та охороною державних лісів. Інші органи управління лісами включають регіональні та місцеві органи лісового господарства, які відповідають за управління лісами на відповідних територіях.

Планування та моніторинг лісового господарства є важливими складовими законодавчої бази лісового господарства в Україні. Закон про лісове господарство вимагає розробки планів управління лісами, які окреслюють цілі, дії та механізми моніторингу сталого управління лісами. Плани лісовпорядкування розробляються органами управління лісами та підлягають громадському обговоренню та погодженню Держлісагентством.

Виконання проектів лісовпорядкування регулярно контролюється з метою забезпечення дотримання вимог законодавства та оцінки ефективності методів управління лісами. Такий підхід до планування та моніторингу ведення лісового господарства допомагає забезпечити стале використання та збереження лісових ресурсів України.

Лісова галузь в Україні регулюється рядом законодавчих актів, зокрема Лісовим кодексом України та Законом України «Про центральні органи влади». Ці закони регулюють використання лісових ресурсів, включаючи заготівлю та торгівлю деревиною. В останні роки спостерігається поштовх до відмови від суцільних рубок у неексплуатаційних категоріях лісів і проведення заготівлі деревини вибіркоким способом. Це відповідає принципам сталого управління лісами, які підкреслюють необхідність збалансування економічних, соціальних та екологічних цілей. Правила заготівлі та торгівлі деревиною допомагають забезпечити досягнення цих цілей і відповідальне та стале управління лісовим сектором.

Дозволи та договори на користування лісами є ще одним важливим аспектом регулювання лісової галузі в Україні. Ці дозволи та контракти дозволяють спеціальне використання лісових ресурсів у визначених зонах, наприклад, для заготівлі деревини чи іншої діяльності. Міністерство екології та природних ресурсів та Мінприроди затверджують річні обсяги рубок проріджування та догляду, що забезпечують раціональне використання лісових ресурсів. Права власників лісів або лісокористувачів можуть бути обмежені на користь інших зацікавлених осіб на підставі закону, договору, заповіту чи іншого правового акта. Ці нормативні акти допомагають забезпечити справедливе та справедливе використання лісових ресурсів з належним урахуванням потреб усіх зацікавлених сторін.

Лісова сертифікація та стале управління лісами стають все більш важливими аспектами регулювання лісового сектору в Україні. Лісова сертифікація – це інструмент, який дозволяє менеджерам лісів продемонструвати, що їх діяльність відповідає певним екологічним і

соціальним стандартам. Це може допомогти покращити доступ до ринку та забезпечити відповідальне та стале використання лісових ресурсів. Законодавство України містить декілька нормативно-правових актів, які регулюють використання лісових ресурсів, у тому числі необхідність боротьби з незаконними рубками та пов'язаною з ними діяльністю. Пропагуючи стале управління лісами та лісову сертифікацію, Україна вживає заходів для забезпечення відповідального та сталого управління лісовим сектором з належним урахуванням потреб усіх зацікавлених сторін [7,с.16].

Лісова галузь в Україні регулюється різними законами та нормативними актами, зокрема Лісовим кодексом України та Законом України «Про природно-заповідний фонд України». Ці нормативні акти спрямовані на охорону та збереження лісів, включаючи створення заповідних територій та лісових резерватів. Відповідно до статті 21 Закону України "Про природно-заповідний фонд України" заповідні території та лісові заказники створюються з метою збереження природних екосистем, видів рослин і тварин, об'єктів культурної спадщини. Управління цими територіями здійснюється відповідно до принципів сталого розвитку, забезпечення балансу між економічними, соціальними та екологічними інтересами.

Лісовий сектор в Україні стикається з кількома проблемами, зокрема лісовими пожежами та незаконними рубками. Для вирішення цих проблем було введено нормативні акти щодо запобігання та боротьби з лісовими пожежами та боротьби з незаконною лісозаготівлею. Національна система інвентаризації лісів створена з метою надання актуальної інформації про стан лісів, моніторингу та запобігання незаконним рубкам. Управління тваринним світом та збереження біорізноманіття також регулюється законами та нормативно-правовими актами, такими як Закон України «Про охорону тваринного світу» та Закон України «Про збереження біорізноманіття».

Стратегію державного управління лісами України на період до 2035 року було схвалено в грудні 2021 року для вирішення викликів, які постають перед лісовою галуззю України. Стратегія спрямована на забезпечення

сталого ведення лісового господарства, збереження біорізноманіття та адаптацію до кліматичних змін. Стратегія також підкреслює важливість міжнародної співпраці у збереженні біорізноманіття, захисті озонового шару та запобіганні антропогенним змінам клімату. Ефективність лісогосподарських заходів залежить від взаємодії лісоохорони та інших зацікавлених сторін, зокрема місцевих громад, землевласників та бізнесу. Тому вкрай важливо забезпечити відповідність лісового законодавства України сучасним європейським вимогам та соціально-економічним реаліям. Місія ефективного управління лісами, що ґрунтується на забезпеченні сталого ведення лісового господарства, збереженні біорізноманіття та адаптації до кліматичних змін, є важливою для екологічної, економічної та соціальної стабільності держави [25,с.292-293].

Одним із основних викликів, з якими стикається лісовий сектор в Україні, є питання виконання та дотримання чинного законодавства. Існуючи законодавчі та підзаконні акти, що регулюють лісову галузь, вони не повною мірою враховують особливості ринкової економіки в цій галузі. Питання власності та способів приватизації лісових ресурсів залишається невирішеним, що призводить до відсутності чіткості та підзвітності в галузі. Відсутність правозастосування та дотримання вимог може призвести до незаконних рубок, вирубки лісів та інших нестійких практик, що загрожують довгостроковому здоров'ю та життєздатності лісів України.

Міжнародне співробітництво та розвиток лісового сектору створюють для України можливості покращити регулювання та управління лісами. Співпраця з іноземними науковими та освітніми установами може надати цінну інформацію про найкращі практики сталого управління лісами та допомогти Україні привести свою політику у відповідність з міжнародними стандартами. Це може призвести до збільшення інвестицій у цей сектор, покращення практики управління лісами та збільшення економічних вигод для місцевих громад. Однак така співпраця потребує міцної правової бази для регулювання та управління лісовим сектором.

Майбутні перспективи сталого управління лісами в Україні залежать від розвитку комплексної та ефективної системи управління лісами. Нещодавно прийнята Стратегія лісового господарства є кроком у правильному напрямку, забезпечуючи дорожню карту для сталого управління лісами України. Однак успішна реалізація цієї стратегії потребує чіткої законодавчої бази регулювання та управління лісами. Ця структура має враховувати потреби місцевих громад, економічні переваги сталого управління лісами та довгострокове здоров'я лісів України. Запровадивши комплексну та ефективну систему управління лісами, Україна може забезпечити збереження своїх лісів і безперервне надання лісових продуктів і послуг суспільству.

3.2 Органи управління та контролю в сфері лісового господарства

Органи управління та контролю відіграють вирішальну роль у сфері лісового господарства, забезпечуючи реалізацію державної політики та дотримання лісового законодавства. Ці органи відповідають за нагляд за управлінням, охороною та раціональним використанням лісів, а також за мисливським господарством та охороною тваринного світу. Важливість цих органів полягає в їхній здатності сприяти сталим методам лісового господарства, захищати природні ресурси та запобігати незаконній вирубці та вирубці лісів. Без ефективних органів управління та контролю ліси будуть під загрозою деградації, що призведе до втрати біорізноманіття та екосистемних послуг.

Існують різні типи органів управління та контролю в лісовому господарстві, кожен з яких має певну роль і функцію. До них належать:

- Центральні органи управління: відповідають за формування державної політики у сфері лісового господарства та забезпечення її реалізації. Ці органи можуть також відповідати за координацію міжнародного співробітництва в управлінні лісовим господарством.

- Територіальні органи управління: відповідають за управління лісами в межах певної території чи регіону. Ці органи можуть відповідати за контроль за дотриманням лісового законодавства, видачу дозволів на користування лісами та проведення перевірок.

- Органи охорони та контролю за лісами: відповідають за забезпечення дотримання лісового законодавства, запобігання незаконним вирубкам та вирубці лісів, проведення перевірок для контролю за дотриманням.

- Науково-дослідні органи: відповідальні за проведення досліджень з питань управління та збереження лісового господарства, розробку нових технологій і практик, а також надання технічної підтримки іншим органам управління та контролю.

Роль органів управління та контролю в лісовому господарстві є багатогранною та вирішальною для сталого управління лісами. Ці органи відповідають за:

- Контроль за дотриманням лісового законодавства та нормативних актів.

- Видача дозволів на користування та ведення лісового господарства.

- Проведення перевірок щодо недопущення незаконних рубок та вирубки лісів.

- Сприяння сталим методам лісового господарства та захисту природних ресурсів.

- Координація міжнародного співробітництва у сфері ведення лісового господарства.

- Проведення досліджень та надання технічної підтримки іншим органам управління та контролю [33,с.92].

Виконуючи ці функції, органи управління та контролю в лісовому господарстві сприяють збереженню лісів, захисту біорізноманіття та сприянню сталому розвитку.

На національному рівні Мінлігосп відповідає за реалізацію державної політики щодо розвитку лісового господарства та сприяння структурній

перебудові економіки галузі. Цей орган управління та контролю відіграє важливу роль у регулюванні та моніторингу лісового сектору в країні. Мінлісгосп визначає напрями розвитку галузі та забезпечує стале ведення лісогосподарської діяльності з урахуванням екологічних, соціальних та економічних факторів.

Іншим важливим органом управління та контролю в галузі лісового господарства України є Комісія лісового господарства. Ця комісія відповідає за міжобласне управління лісового та мисливського господарства. Здійснює нагляд за здійсненням державного управління, регулювання та контролю в лісовому та мисливському господарстві. Комісія з лісового господарства також здійснює державне управління територіями, лісами та лісовими ресурсами, забезпечення їх охорони, збереження та раціонального використання.

Національне управління лісового господарства є ще одним важливим органом управління та контролю у сфері лісового господарства в Україні. Цей орган відповідає за реалізацію державної політики у лісовому господарстві, регулювання та моніторинг лісогосподарської діяльності, охорону та збереження лісових ресурсів. Національне управління лісового господарства також здійснює заходи щодо визначення рівня радіоактивного забруднення лісів, радіаційного контролю лісопродукції, дозиметричного контролю робочих місць і доз. Він працює в тісній співпраці з іншими державними органами та зацікавленими сторонами для забезпечення сталого використання та управління лісовими ресурсами в Україні.

РЛС є одним із головних органів управління та контролю у сфері лісового господарства на регіональному рівні. Ці служби відповідають за здійснення заходів щодо визначення рівня радіоактивного забруднення лісів, радіаційного контролю лісопродукції, дозиметричного контролю робочих місць і доз. На офіційному сайті Київського обласного та Київського міського управлінь лісового та мисливського господарства висвітлено їх роль в охороні, збереженні та відтворенні лісів Києва та Київської області.

Лісгоспи області також здійснюють нагляд за виконанням проектів лісовпорядкування, контроль за дотриманням лісового законодавства, проводять інвентаризацію та моніторинг лісів [27,с.30].

Ще одним ключовим органом управління та контролю в галузі лісового господарства на регіональному рівні є управління лісового господарства. Ці підрозділи відповідають за практичну реалізацію планів лісовпорядкування та повсякденне управління лісами. Вони також відповідають за охорону лісів від пожеж, шкідників і хвороб, а також за утримання лісової інфраструктури та організацію лісозаготівельних робіт. Державний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання вимог лісового законодавства, у тому числі щодо ведення лісового господарства, здійснюють посадові особи Держлісохорони.

Регіональні дирекції лісів відповідають за державне управління, координацію лісогосподарської діяльності та державний контроль за відповідністю. Згідно з Положенням про міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України, затвердженим наказом, на регіональні управління лісів покладається організація охорони, захисту, використання та відтворення лісів. Вони також відповідають за підготовку проектів, правил та інструкцій, пов'язаних з веденням лісового господарства. Регулювання та контроль за діяльністю регіональних управлінь лісів здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства. Ці дирекції відіграють вирішальну роль у забезпеченні сталого управління та збереження лісів на регіональному рівні.

На місцевому рівні існує декілька органів управління та контролю у сфері лісового господарства. Одним із таких органів є Групи громадського управління лісами (CFMG), які утворюються місцевими громадами для управління та захисту своїх лісових ресурсів. Ці групи несуть відповідальність за впровадження практики сталого управління лісами, включаючи лісовідновлення, збереження ґрунту та збереження біорізноманіття. CFMG також відіграють вирішальну роль у сприянні участі

громади та власності в управлінні лісами, що може призвести до покращення засобів до існування та збільшення соціальних та екологічних переваг.

Ще одним місцевим органом управління та контролю в лісовому господарстві є сільські лісові комітети (СЛК). Ці комітети відповідають за управління та охорону лісових ресурсів у своїх селах. VFC тісно співпрацюють з CFMG та іншими місцевими зацікавленими сторонами для розробки та впровадження планів управління лісами, моніторингу лісової діяльності та забезпечення дотримання лісових законів і правил. Крім того, VFC відіграють вирішальну роль у сприянні громадському управлінню лісами, що може призвести до покращення здоров'я лісів і збільшення соціальних та економічних переваг для місцевих громад [22,с.415-416].

Комітети управління лісами (FMC) є ще одним важливим органом управління та контролю на місцевому рівні в лісовому господарстві. Ці комітети, як правило, утворюються на рівні лісового відділу або району і відповідають за нагляд за діяльністю з управління лісами у відповідних областях. FMC тісно співпрацює з урядовими установами, місцевими зацікавленими сторонами та іншими органами управління лісами для розробки та впровадження планів управління лісами, моніторингу лісової діяльності та забезпечення виконання лісового законодавства та нормативних актів. Крім того, FMC відіграють вирішальну роль у сприянні сталим методам управління лісами, що може призвести до покращення здоров'я лісів і збільшення соціальних та економічних переваг для місцевих громад.

Міжнародний союз лісових дослідницьких організацій (IUFRO) — це глобальна мережа вчених і дослідників, яка займається сприянням міжнародній координації та співпраці в усіх дослідженнях, пов'язаних з лісами та деревами. Заснована в 1892 році, IUFRO перетворилася на найбільшу в світі міжнародну мережу вчених-лісівників, яка налічує понад 15 000 членів у понад 110 країнах. Місія організації полягає в сприянні сталому управлінню лісами та підтримці добробуту як лісів, так і людей, які від них залежать. IUFRO проводить дослідження, надає наукову інформацію

та сприяє спілкуванню та співпраці між лісовими дослідниками та практиками по всьому світу.

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) є ще одним міжнародним органом, який відіграє ключову роль в управлінні та контролі лісового господарства. Департамент лісового господарства ФАО відповідає за розробку та реалізацію національної, регіональної та міжнародної політики та програм, пов'язаних із управлінням, збереженням та сталим використанням лісів. Відділ працює над сприянням відповідальному управлінню лісовими ресурсами та підтримці засобів до існування залежних від лісів громад у всьому світі. Крім того, ФАО надає технічну допомогу та підтримку у розбудові потенціалу країн-членів, щоб допомогти їм удосконалити методи управління та контролю лісового господарства.

Форум ООН з лісів (UNFF) є допоміжним органом Економічної та соціальної ради ООН, який був заснований у 2000 році. UNFF служить глобальною платформою для міжнародного діалогу та співпраці з питань, пов'язаних з лісами, і працює над сприянням сталому управлінню та збереженню всіх типів лісів. UNFF сприяє обміну інформацією та досвідом між країнами-членами, сприяє розробці міжнародних лісових угод і рекомендацій, а також працює над мобілізацією фінансових ресурсів для управління та збереження лісів. UNFF підтримується низкою інших органів, включаючи Комітет з лісів і лісового господарства Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН) і Департамент лісового господарства ФАО.

3.3 Процес планування та прийняття рішень щодо використання лісів

Лісопланування – це системний і методичний підхід до управління та використання лісових ресурсів. Він включає ряд заходів, включаючи інвентаризацію лісових ресурсів, встановлення цілей і завдань, розробку планів управління, а також моніторинг і оцінку прогресу. По суті, лісове планування – це процес прийняття обґрунтованих рішень про те, як найкраще

використовувати та управляти лісовими ресурсами стійким і відповідальним способом.

Важливість лісового планування важко переоцінити. Ліси є складними екосистемами, які забезпечують численні екологічні, економічні та соціальні переваги. Без належного планування ці переваги можуть бути скомпрометовані, що призведе до погіршення навколишнього середовища, економічних втрат і соціальних конфліктів. Лісове планування допомагає забезпечити використання лісових ресурсів таким чином, щоб збалансувати ці різні потреби та пріоритети, враховуючи інтереси різних зацікавлених сторін і довгострокову стійкість лісових екосистем.

Цілі лісового планування відрізняються залежно від конкретного контексту та цілей процесу планування. Однак загальні цілі лісового планування включають:

- Забезпечення сталого використання та управління лісовими ресурсами;
- Захист і збереження лісових екосистем і біорізноманіття;
- Забезпечення економічної вигоди шляхом виробництва лісової продукції та послуг;
- Підтримка місцевих громад і просування соціальної рівності;
- Пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптація до них [10,с.103-107].

Встановлюючи чіткі цілі та розробляючи ефективні плани управління, лісове планування може допомогти досягти цих цілей і забезпечити використання лісових ресурсів у спосіб, який принесе користь як теперішньому, так і майбутнім поколінням.

Процес планування та прийняття рішень щодо використання лісів починається зі збору даних про ліс. Ці дані необхідні для оцінки поточного стану лісу та визначення потенційних ресурсів і цінностей. Збір даних про ліс може включати низку методів, включаючи дистанційне зондування, наземні дослідження та опитування зацікавлених сторін. Збираючи вичерпні дані про

лісові ресурси, менеджери можуть приймати обґрунтовані рішення про те, як найкраще використовувати ці ресурси, мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Одним з найважливіших аспектів збору даних про ліси є інвентаризація та оцінка лісів. Цей процес передбачає вимірювання та аналіз різних характеристик лісу, таких як порода дерев, вік і щільність. Завдяки інвентаризації та оцінці лісу менеджери можуть краще зрозуміти загальний стан і продуктивність лісу, а також визначити потенційні області для покращення чи збереження. Ця інформація може стати основою для прийняття рішень щодо заготівлі лісу, лісовідновлення та інших методів управління.

Визначення лісових ресурсів і цінностей є ще одним важливим кроком у процесі планування та прийняття рішень. Лісові ресурси можуть включати деревину, лікарські рослини та іншу продукцію, що використовується для задоволення потреб населення. Визначення цих ресурсів може допомогти менеджерам визначити найбільш стале та вигідне використання лісу. Крім того, визначення культурних, рекреаційних та естетичних цінностей лісу може сприяти прийняттю рішень щодо збереження та захисту. Враховуючи всі ці фактори, менеджери можуть розробити комплексні плани використання та управління лісовими ресурсами, які збалансують економічні, соціальні та екологічні міркування [14,с.97].

Процес планування та прийняття рішень щодо використання лісів починається з визначення різних доступних варіантів управління. Це передбачає проведення ретельної оцінки лісових ресурсів, включаючи екологічні, соціальні та економічні фактори, які можуть вплинути на доступні варіанти управління. Визначення варіантів управління може включати ряд стратегій, таких як:

- Стійкі методи збирання врожаю;
- Збереження та охорона лісів;
- Лісовідновлення та лісорозведення;

- Екотуризм і відпочинок%
- Громадське управління лісами.

Визначивши низку варіантів управління, особи, які приймають рішення, можуть забезпечити розгляд і оцінку всіх потенційних стратегій.

Після визначення варіантів управління наступним кроком є оцінка кожного варіанту на основі набору критеріїв. Цей процес оцінки передбачає оцінку потенційного впливу кожного варіанту управління на лісові ресурси, а також соціальних і економічних факторів, на які це може вплинути. Процес оцінювання може включати низку методів, таких як:

- Оцінка впливу на навколишнє середовище;
- Оцінки соціального впливу;
- Економічне обґрунтування;
- Оцінки ризиків;
- Консультації із зацікавленими сторонами.

Оцінюючи кожен варіант управління, особи, які приймають рішення, можуть отримати краще розуміння потенційних переваг і недоліків кожної стратегії.

Останнім кроком у процесі планування та прийняття рішень щодо використання лісів є порівняння варіантів господарювання, які були оцінені. Це порівняння передбачає зважування потенційних переваг і недоліків кожного варіанту та вибір стратегії, яка найкраще узгоджується з цілями та завданнями плану управління лісами. Процес порівняння може включати ряд факторів, таких як:

- Екологічна стійкість;
- Соціальна справедливість;
- Економічна доцільність;
- Правові та політичні основи;
- Уподобання зацікавлених сторін [2,с.211-212].

Порівнюючи варіанти управління, особи, які приймають рішення, можуть прийняти обґрунтоване рішення, яке враховує складні та взаємопов'язані фактори, що впливають на управління лісами.

Розробка плану управління лісами є вирішальним процесом у забезпеченні сталого та відповідального використання лісів. План управління служить дорожньою картою для прийняття рішень і окреслює стратегії та цілі управління лісовою територією. Першим кроком у розробці плану управління є збір і аналіз відповідних даних про ліс, включаючи його екологічні, соціальні та економічні характеристики. Цю інформацію можна отримати шляхом польових опитувань, консультацій із зацікавленими сторонами та наукових досліджень. Після збору цих даних їх можна використовувати для розробки плану управління.

Встановлення завдань і цілей є критично важливим компонентом процесу планування управління лісами. Цілі мають бути конкретними, вимірними, досяжними, актуальними та обмеженими у часі (SMART) і повинні відповідати ширшим цілям сталого управління лісами. Цілі можуть включати ряд міркувань, таких як:

- Захист біорізноманіття та середовища існування дикої природи;
- Підтримання якості та кількості води;
- Підтримка місцевих засобів існування та громад;
- Забезпечення деревною та недеревною продукцією лісу;
- Просування можливостей відпочинку.

Встановлюючи чіткі цілі та цілі, менеджери лісів можуть переконатися, що їхні рішення керуються спільним баченням сталого управління лісами.

Після того, як цілі та цілі встановлені, менеджери лісів можуть окреслити стратегії управління для їх досягнення. Це може включати ряд підходів, наприклад:

- Практика лісівництва для сприяння здоров'ю та продуктивності лісу;
- Лісозахисні заходи, такі як запобігання пожежам і боротьба зі шкідниками;

- Залучення громади та консультації із зацікавленими сторонами;
- Контроль та оцінка управлінської діяльності;
- Адаптивне управління, яке передбачає коригування стратегій управління на основі нової інформації та зворотного зв'язку.

Викладаючи ці стратегії, менеджери лісів можуть переконатися, що їхні рішення ґрунтуються на всебічному розумінні лісової екосистеми та соціального та економічного контексту, в якому вона розташована. Дотримуючись структурованого процесу планування, менеджери лісів можуть приймати обґрунтовані рішення, які сприяють сталому управлінню лісами та сприяють довгостроковому здоров'ю та добробуту лісів і громад, які від них залежать [17,с.114].

Процес планування та прийняття рішень щодо використання лісів передбачає виконання плану управління лісами. План управління лісами окреслює цілі та завдання щодо сталого використання лісу та визначає дії, необхідні для досягнення цих цілей. Реалізація плану потребує залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, лісокористувачів та місцеві громади. План управління лісами має бути реалізований таким чином, щоб збалансувати економічні, соціальні та екологічні міркування. Це вимагає ретельного планування та координації, щоб забезпечити стале використання лісу та справедливий розподіл вигод від лісу.

Моніторинг та оцінка плану управління лісами має вирішальне значення для забезпечення досягнення бажаних результатів. Моніторинг передбачає збір даних про ліс та діяльність, що відбувається в ньому. Ці дані використовуються для оцінки ефективності плану управління лісами та визначення будь-яких необхідних коригувань. Процес моніторингу має бути постійним і залучати всі зацікавлені сторони, включаючи державні органи, лісокористувачів та місцеві громади. Завдяки регулярному моніторингу та оцінці можна виявити будь-які проблеми чи виклики, які виникають, і вжити необхідних заходів для виправлення.

Коригування плану управління лісами за необхідності є важливою частиною процесу планування та прийняття рішень. Ліс є динамічною системою, яка з часом змінюється внаслідок природних процесів і діяльності людини. Тому план ведення лісового господарства має бути гнучким і адаптуватися до мінливих обставин. Коригування можуть знадобитися для вирішення нових проблем, таких як зміна клімату чи нові технології, або для реагування на зміну соціальних та економічних умов. Процес коригування плану управління лісами має залучати всі зацікавлені сторони, щоб переконатися, що внесені зміни є доцільними та ефективними.

ВИСНОВОК

У даній дипломній роботі були досліджені основні аспекти використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду. Робота висвітлила важливість збереження природних ресурсів та екосистем в природних заповідях та на інших землях, що мають особливий екологічний статус.

Загальне використання лісових ресурсів на таких територіях повинно бути обґрунтованим, добре контрольованим і спрямованим на забезпечення потреб суспільства у лісопродуктах, при цьому зберігаючи екологічну цінність цих територій. Використання лісу на природно-заповідних територіях повинно бути підпорядковане вимогам збереження природної різноманітності і збереження природного середовища.

Спеціальне використання лісових ресурсів передбачає використання їх для реалізації конкретних природоохоронних заходів, які спрямовані на відновлення і підтримку унікальних видів та екосистем. Це включає в себе такі заходи, як рекреація, дослідження, охорона видів, відновлення лісових масивів та інші.

Узагальнюючи вищевикладене, можна сказати, що правильне та збалансоване використання лісових ресурсів на землях природно-заповідного фонду є ключовим для збереження біорізноманітності та забезпечення сталого розвитку. Збереження природних лісових екосистем має велике значення для нашої планети, і використання лісових ресурсів повинно бути спрямоване на досягнення цієї мети.

Необхідно надавати пріоритет збереженню природних цінностей на природно-заповідних територіях і враховувати всі аспекти сталого лісокористування для забезпечення майбутніх поколінь здоровим і збалансованим середовищем для життя.

Стале управління лісами має вирішальне значення для довгострокового здоров'я та життєздатності лісів природно-заповідного фонду. Цей підхід

передбачає збалансування екологічних, економічних і соціальних аспектів лісокористування, щоб гарантувати, що ліси можуть і надалі приносити користь майбутнім поколінням. Щоб досягти цього, важливо запровадити більш сильну політику та структуру управління, які віддають пріоритет стійкості. Це включає в себе регулювання практики лісозаготівлі, захист біорізноманіття та сприяння лісовідновленню та зусиллям по відновленню. Застосовуючи методи сталого управління лісами, ми можемо забезпечити охорону та збереження лісів у природно-заповідному фонді для майбутніх поколінь.

Залучення громади та освіта також є важливими компонентами сталого лісокористування. Взаємодія з місцевими громадами може допомогти створити підтримку сталих методів управління лісами та забезпечити врахування їхніх потреб і перспектив. Це може включати надання освіти та тренінгів щодо практики сталого лісового господарства, а також сприяння консультаціям із зацікавленими сторонами та участь у процесах прийняття рішень. Залучаючи місцеві громади до ведення лісового господарства, ми можемо забезпечити захист їхніх джерел існування, а також сприяти сталому лісокористуванню.

Застосовуючи цілісний підхід до управління лісами, ми можемо гарантувати, що ліси в природно-заповідному фонді продовжуватимуть надавати широкий спектр переваг, включаючи чисте повітря та воду, біорізноманіття та економічні можливості. Важливо також визнати, що стале лісокористування є складним і постійним процесом, який вимагає постійного моніторингу, оцінки та адаптації до мінливих екологічних і соціальних умов. Спільними зусиллями ми зможемо забезпечити охорону та збереження лісів природно-заповідного фонду для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак., вузів. К.: Вентурі, 1996. 208 с.
2. Андронов В. А. Заповідна справа. Навчальний посібник. Харків : НУЦЗУ, 2012. 355 с.
3. Антоненко І. Лісоресурсний комплекс: проблеми та напрями розвитку Економіст. 2011. № 4. С. 56-58.
4. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2000. 216 с.
5. Барладін, О.В. Використання даних дистанційного зондування Землі для створення електронних ресурсів. Сучас. досягн. геодез. науки та вир-ва. 2011. № 1. С. 162-167
6. Бартов В.А. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Посібник. К., Авалон, 1998. 52 с.
7. Басай В.Д. Відповідальність за лісопорушення. Посібник. ІваноФранківськ: Контакт, 1996. 22 с.
8. Бобко А. Удосконалення лісового законодавства. Економіка України. 2002. № 8. С. 63-68.
9. Василик Н.М. Механізми стимулювання комплексного використання лісоресурсного потенціалу в ринкових умовах. Економіст. 2010. № 8. С. 42–45.
10. Гетьман А. П. Проблеми кодифікації законодавства про рослинний світ: деякі міркування (коментар до Закону України «Про рослинний світ»). Вісник Академії правових наук України. 1999. №3(18). С. 103-109.
11. Гірс О.А. Оптимізація лісокористування в рекреаційних лісах. Аграрна наука і освіта. 2007. Т. 8. № 3/4. С. 95-101.
12. Голян В.А. Напрями вирішення проблем лісокористування. Економіка та держава. 2006. № 11. С. 44-47.

- 13.Дейнека А.М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку. К. : Знання, 2009. 350 с
- 14.Довкілля України за 2017 рік. Стат. Збірник. Державна служба статистики України; за ред. О.М. Прокопенко; відпов. за випуск Н.Ю. Гусєва. Київ. 2018. 225 с.
- 15.Екологічне право України. Навчальний посібник. За ред. канд. юрид. наук, доцента Каракаша І.І. Одеса, 2012. 624 с.
- 16.Екологічне право України. Академічний курс: Підручник. К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. 848 с
- 17.Європейське право навколишнього середовища. Навчальний посібник. Львів, 2005. 273 с.
- 18.Закон України «Про природно заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ (із змінами)
- 19.Збереження біорізноманіття і створення екомережі: Інформаційний довідник. Київ: Wetlands International Black Sea Programme, 2008. 168 с.
- 20.Ісаєнко В.М., Криворотько В.М., Франчук Г.М. Екологія та охорона навколишнього середовища. Дипломне проектування: Навч. пособ. К.: Книжкове видавництво НАУ, 2005. 192с
- 21.Ковтун О. М. Актуальні проблеми розвитку законодавства України про природно-заповідний фонд. Розвиток юридичної науки на сучасному етапі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернетконференції, 7 грудня 2007 р. Ч. 2. Тернопіль, 2007. С. 3-5.
- 22.Лісистість оптимальна. Українська енциклопедія лісівництва: У 2-х т. Т. 1. Львів: Нац. акад. наук. Укр.; Наук. товариство ім. Шевченка, 1999. С. 415 – 416.
- 23.Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища за 2012 рік. - К.:
- 24.Меліна Ф. Огляд загроз для біорізноманіття. Науковий огляд. Центр з біорізноманіття та охорони природи. Американський музей історії природознавства, 2011. 122 с.

- 25.Мешкова В.Л. Лісова ентомологія і лісове господарство. Захист і карантин рослин (міжвідомчий тематичний наук. збірник). Київ: Ін-т захисту рослин, 2008. Вип. 54. С. 292–299.
- 26.Поліщук, Б.В. Сучасні досягнення і проблеми в дослідженнях розвитку та стану лісів. Геодез., картогр. і аерофотознім. 2008. № 70. С. 138- 145.
- 27.Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. К.: “Омега- Л”, 2012. 42 с.
- 28.Розбудова екологічної мережі. К., 2004. 127 с.
- 29.Романченко І. С., Сбітнєв А. І. Бутейко С. Г. Екологічна безпека: екологічний стан та методи його моніторингу. Навчальний посібник. К., 2006. 560 с.
- 30.Стан природно заповідного фонду України. Щорічний звіт. К.: Мінприроди, 2012. 76 с.
- 31.Ткач В.П., Букша І.Ф., Ведмідь М.М. Сучасні проблеми розвитку лісового господарства Харківської області. Лісівництво і агролісомеліорація. 2013. Вип. 122.С. 3–11
- 32.Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дудкін О.В., Коржнєв М.М., Аксьом О.С. Національна екологічна мережа як складова частина Пан-європейської екологічної мережі. К. 2005. 63 с.
- 33.Юрцов О.В. Природа України. Рослинний та тваринний світ. К.: «Арті», 2001. 185 с.